

Lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021–2024

Liikuntaneuvosto toteaa, että rahapelituottojen väheneminen tulee kompensoida täysimääräisesti valtion budjettivaroista ja fyysisen aktiivisuuden edistämisen resurssitarpeet tulee huomioida poikkihallinnollisesti. Valtion liikuntaneuvosto nostaa myös esiin, että koronakriisin vahingoittama liikuntatoimiala tarvitsee merkittävästi lisätukea kuluvan vuoden aikana ja tulevina vuosina. Tukea tarvitaan erityisesti tahoille, joihin koronakriisi vaikuttaa kovimmin ja jotka ovat väestön liikkumisen näkökulmasta keskeisiä.

Korona vaikuttaa erityisesti ikääntyneiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden liikkumiseen ja toimintakykyyn sekä aiheuttaa osalle jopa vakavan terveystarpeen. Liikkumisella ja liikunnan harrastamisella on vahva yhteys myös lasten ja nuorten sekä muun väestön sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Liikunta-alan toimijoista koronakriisi on iskenyt tämän hetkisen arvion mukaan erityisesti yrityksiin, liikunnan koulutuskeskuksiin, kuntien liikuntapalveluihin sekä osaan ammattiuurheilusarjoista ja urheiluseuroista. Rajoitusten jatkuminen kesän yli tulee vaikuttamaan merkittävästi myös muihin liikunnan ja urheilun toimijoihin, muun muassa tapahtumia järjestäviin tahoihin.

Tausta – julkisen talouden suunnitelma 2021–2024

Koronapandemian keskellä tehty julkisen talouden suunnitelma vuosille 2021–2024 ei sisällä merkittäviä uusia poliittisia päätöksiä, vaan ennusteessa on huomioitu vain jo päätetyt ja täsmennetyt toimenpiteet. Hallitus on todennut, että kriisin keskellä taloudellisen tilanteen arvioiminen on poikkeuksellisen epävarmaa ja talouspolitiikan kokonaisuudesta linjataan budjettiriihessä elokuussa 2020.

Koronakriisin aiheuttama julkisten menojen lisääntyminen kasvattaa alijäämää ja velkasuhdetta keskipitkällä aikavälillä. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden kestävyttä heikentää erityisesti väestön ikääntyminen, joka nostaa eläke-, terveys- ja hoivamenoja. Samanaikaisesti työikäinen väestö supistuu, mikä johtaa huoltosuhteen heikkenemiseen.

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että esimerkiksi urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen osoitettavien rahapelitoiminnan voittovarojen tuoton arvioidaan alentuvan kehyskaudella. Suunnitelman mukaan liikuntapolitiittisen selonteon toimeenpanoa toteutetaan kuitenkin aiemman kehyspäätöksen mukaisesti.

Riittämätön liikunta vaarantaa terveyden- ja hyvinvoinnin

Fyysinen aktiivisuus liittyy moniin yhteiskunnallisesti merkittäviin julkishallinnon tehtäviin. Terveys- ja hyvinvointivaikutusten lisäksi liikunnalla on yhteys esimerkiksi työ- ja toimintakykyyn, oppimiseen, yhteisöllisyyteen, kotouttamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sotilaalliseen suorituskykyyn ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Aikuisväestöstä sekä lapsista ja nuorista vain kolmasosa liikkuu terveytensä kannalta riittävästi^{1,2}. Esimerkiksi noin 10 % suomalaisista sairastaa tyyppin 2 diabetesta, josta merkittävä osa on ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla³. Koko väestön tasolla riittämätön liikunta aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorien kustannusten, tuottavuuskustannusten (menetetyt työpanokset), ikääntyneiden kasvavien hoivakulujen, syrjäytymisen kustannusten sekä sosiaalietuuksien lisäkustannusten osalta. Liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallisten kustannusten on arvioitu olevan vähintään kolme miljardia euroa vuodessa⁴. **Väestön fyysinen aktiivisuuden tuomat terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyyskannalta. Liikuntaan ja liikkumiseen panostamisella voidaan saada aikaan merkittäviä kustannussäästöjä.**

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin:

1) Budjettivarat käyttöön liikunnan rahoitukseen ja poikkihallinnollinen resursointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahat koostuvat lähes kokonaisuudessaan kehyksen ulkopuolisista rahapelituotoista. Jo ennen koronavirusta rahapelituottojen ennakoitiin laskevan kuluvalle kehyskaudella. Koronakriisin johdosta lasku tulee suurella todennäköisyydellä olemaan entistä suurempi.

Riittämätön liikunta on merkittävä yhteiskunnalliseksi haaste, joka kasvattaa julkisen talouden kustannuksia. On kestävä tilanne, että yhteiskunnallisesti merkittävä toiminto on nykyisellään lähes täysin riippuvainen rahapelituottojen määrästä. Marinin hallitusohjelman mukaan Veikkauksen edunsaajille kompensoidaan arpajaislain vaikutuksesta mahdollisesti vähenevät määrärahat. Valtion liikuntaneuvosto näkee tärkeänä ja perusteltuna, että **määrärahoja liikkumisen lisäämiseen osoitetaan jatkossa myös valtion budjettivaroista.**

Väestön fyysiseen aktiivisuuteen vaikutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi useiden muiden hallinnonalojen toimenpiteillä. Fyysisen aktiivisuuden edistämisen resursoinnista tuleekin huolehtia poikkihallinnollisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala on keskeinen liikkumisen edistämässä toiminta- ja työkyvyn näkökulmasta, sillä liikunta on tärkeä osa sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta. Liikenne- ja viestintäministeriön vastuulla on kävelyn ja pyöräilyn edistäminen. Ympäristöministeriö vastaa ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämisestä. Liikuntatoimialan yrittäjyys kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Puolustusministeriö edistää väestön fyysistä toimintakykyä osana sotilaallisen valmiuden suorituskyvyn ylläpitoa. Myös muiden ministeriöiden toimilla vaikutetaan fyysisen aktiivisuuden määrään⁵.

2) Koronakriisin vahingoittamaa liikuntatoimialaa tuettava

Koronaviruspandemia on heikentänyt merkittävästi tavalla liikuntatoimialan toimintaedellytyksiä. Väestön liikkumisen ja liikunnan näkökulmasta liikuntatoimialan elinvoiman ja toimintakyvyn turvaaminen on oleellista. Niin kunnat, liikunta- ja urheiluseurat kuin yritykset ovat keskeisiä toimijoita siinä, että väestölle on tarjolla monipuolisia liikuntapalveluja ja -olosuhteita myös jatkossa. **Liikuntatoimiala tarvitsee julkista tukea toipuakseen koronakriisistä.** Erityisen kovaa koronavirusta on iskenyt tämän hetkisen arvion mukaan yrityksiin, liikunnan koulutuskeskuksiin, kuntien liikuntapalveluihin sekä osaan ammattiuurheilusarjoista ja urheiluseuroista. Rajoitusten jatkuminen kesän yli vaikuttaa merkittävästi myös muihin liikunnan ja urheilun toimijoihin, kuten tapahtumia järjestäviin tahoihin.

Liikunta-alan yritykset

Suomalainen aikuisväestö, erityisesti naiset, harrastavat ohjattua liikuntaa usein yritysten palveluissa⁶. Liikunta-alan yritykset tuottavat moninaisia liikuntapalveluja, -olosuhteita ja -välineitä (esimerkiksi sisäpallotilat, laskettelukeskukset, ratsastustallit sekä ohjauspalvelut ja ohjaajakoulutukset) liikunnan harrastajien lisäksi urheilijoille sekä muille liikunta-alan toimijoille, kuten urheiluseuroille. Valtaosa liikunta-alan yrityksistä on pieniä tai keskisuuria yrityksiä, joista monien kassavirta on tyrehtynyt, mutta samaan aikaan monet kiinteät kustannukset ovat edelleen maksettavana. **Julkista tukea tarvitaan liikunta-alan yritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi.**

Liikunta- ja urheiluseurat

Liikunta- ja urheiluseurojen sekä muiden liikuntaa edistävien yhdistysten toiminta on ollut koronakriisin johdosta pääosin keskeytettynä. **Harrastustoiminta on erityisesti monille lapsille ja nuorille merkittävä hyvinvointitekijä.** Koronakriisi on korostanut liikunnan harrastustoiminnan suurta merkitystä etenkin lasten ja nuorten elämässä, ei vain fyysisen hyvinvoinnin, vaan myös kaverisuhteiden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta.

Osan seuroista toiminta on vaarantunut koronakriisin seurauksena. Erityisesti haasteita on syntynyt ammattimaisesti toimivissa seuroissa, joilla on esimerkiksi palkattua henkilöstöä, olosuhdesitoumuksia tai muita merkittäviä kiinteitä kustannuksia. Taloushaasteita joillekin seuroille on aiheutunut myös suunniteltujen tulohankintakeinojen (tapahtumat, leirit jne.) peruuntumisista. **Julkista tukea tarvitaan niiden seurojen toimintaedellytysten turvaamiseksi, joiden toimintaedellytykset ovat kriisin myötä merkittävästi heikentyneet.** Koronakriisin jälkeen tarvitaan mahdollisesti erityistoimia ja lisäresursseja, jotta liikuntaharrastuksista poispuodonnet saadaan takaisin mukaan harrastustoimintaan.

Liikunta- ja urheilutapahtumien järjestäjät

Koronarajoitukset ovat vaikuttaneet (ja vaikutukset jatkuvat ainakin kesän yli) **suuria liikunta- ja urheilutapahtumia järjestävien seurojen, lajiliittojen ja yritysten tuloihin.** Suurten tapahtumien peruuntumisella tai kutistumisella on myös aluetaloudellisia vaikutuksia esimerkiksi majoitus- ja ravitsemuspalveluihin.

Koronarajoitukset voivat vaikuttaa lajiliittojen talouteen jatkossa tapahtumatuottojen supistumisen lisäksi myös lisenssitulojen pienenemisenä. Myös urheilusponsoroinnin on ennakoitu vähenevän.

Kuntien liikuntapalvelut

Myös **kuntien liikuntapalveluiden toimintaedellytysten turvaaminen on keskeistä.** Kunnissa liikuntapalvelut ovat nyt pääosin suljettuna, mutta merkittävimmät vaikutukset saattavat syntyä myöhemmin yleisen kuntatalouden heikentymisen kautta, mikä voi aiheuttaa säästöpaineita liikuntapaikkojen ylläpitoon, korjauksiin ja investointeihin. Kuntien liikuntaolosuhteet palvelevat niin urheiluseuroissa kuin omatoimisesti liikkuvia. Kuntien liikunnanohjauspalvelut kohdistuvat erityisesti ikääntyneisiin ja erityistä tukea tarvitseviin henkilöihin. Kuntien rooli onkin keskeinen väestön liikkumisen sekä kansalais-toiminnan mahdollistamisessa.

Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksilla on suuri merkitys kuntien liikuntapaikkarakentamisen hankkeiden toteutumiselle. Valtaosa kunnista arvioi liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan⁷. **Valtion liikuntapaikkarakentamisen avustamisen resursseja on tarve jatkossa korottaa pelkästään nykyisen verkoston ylläpitämiseksi.** Koronakriisin jälkeen taloutta voidaan elvyttää julkisella rakentamisella, jota tulee suunnata myös liikunnan olosuhteiden parantamiseen.

Ulkoilu ja luontoliikunta

Koronakriisi on korostanut ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön keskeistä merkitystä väestön liikkumisessa. Pandemiatilanteen pitkittyessä lähiluonnon virkistyskäyttö on yksi keskeinen tapa lisätä väestön hyvinvointia. **Luontoliikuntapaikkoihin, ulkoilureitistöihin, kansallispuistoihin sekä kävely- ja pyöräteiden kunnossapitoon ja kehittämiseen on perusteltua kohdentaa julkisia resursseja jatkossa entistä enemmän.**

Ikääntyneet ja toimintarajoitteiset henkilöt

Koronaviruspandemia vaikuttaa merkittävästi väestön fyysiseen aktiivisuuteen ja liikunnan harrastamiseen, kun ihmisten välistä kanssakäymistä ja liikkumista on rajoitettu, erilaiset harrastustoimet on peruutettu ja monet liikuntapaikat ovat suljettuja. Todennäköisesti rajoitustoimet ovat vähentäneet liikuntaa ainakin ikääntyneillä ja toimintarajoitteisilla henkilöillä, joille on riskiryhmiin kuuluvina suositeltu erityisen tarkkaa sosiaalista eristäytymistä.

Ikääntyneet ja toimintarajoitteiset liikkuvat normaaliolosuhteissakin muuta väestöä vähemmän, joten liikkumisen vähentyminen näillä väestöryhmillä voi aiheuttaa merkittäviä terveys- ja hyvinvointihaasteita ja kasvavaa terveystalouttarvetta. **Tässä ajankohdassa on tarpeen kohdentaa lisäpanostuksia erityisesti toimiin, jotka vaikuttavat ikääntyneiden sekä erityistä tukea tarvitsevien mahdollisuuksiin liikkua ja harrastaa liikuntaa.**

Ammattuurheilijat

Koronakriisi on nostanut korostetusti esiin jo aiemmin tunnistetut puutteet ammattuurheilijoiden sosiaali- ja eläketurvassa. **Ammattuurheilijat voivat jäädä kokonaan esimerkiksi työttömyysturvan ulkopuolelle. Ammattuurheilijoiden sosiaali- ja eläketurvan ongelmiin on löydettävä ratkaisuja.**

Selvitys koronapandemian vaikutuksista liikuntatoimialaan

Koronapandemian vaikutuksista liikuntatoimialaan tarvitaan lisää tutkittua tietoa. Valtion liikuntaneuvosto julkaisee selvityksen koronapandemian akuuteista vaikutuksista liikuntatoimialaan kesäkuussa 2020. Selvityksen tarjoama tietopohja täsmentää kokonaiskuvausta siitä, miten koronakriisi on vaikuttanut liikuntatoimialan eri osa-alueisiin.

Valtion liikuntaneuvoston tehtävänä on antaa lausunto julkisen talouden suunnitelmasta. Veikkausvoittovarat, joista valtion liikuntamäärärahat koostuvat lähes kokonaisuudessaan, ovat kehityksen ulkopuolisia menoja, eivätkä suoranaisesti sisälly julkisen talouden suunnitelmaan. Julkisen talouden suunnitelma sisältää kuitenkin lukuisia merkittäviä linjauksia ja resurssikohdennuksia, jotka ovat ratkaisevassa asemassa väestön fyysisen aktiivisuuden, liikunnan ja urheilun näkökulmasta. Valtion liikuntaneuvosto toimikaudella 2019–2023: www.liikuntaneuvosto.fi/valtior-liikuntaneuvosto/

Paavo Arhinmäki
puheenjohtaja

Minttu Korsberg
pääsihteeri

- ¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.
- ² FinTerveys 2017 –tutkimus. THL.
- ³ Diabeteksen kustannukset Suomessa 2002–2011 –tutkimus. Tampereen yliopiston ja Diabetesliitto. Diabetes lukuina 2018:1. https://www.diabetes.fi/files/9736/Diabetes_lukuina_2018_1_kustannustutkimus_A4.pdf
- ⁴ Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.). Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.
- ⁵ Ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta. Valtion liikuntaneuvosto 2019. www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Ministeri%C3%B6iden-tulokortit-p%C3%A4ivitetty-14.8.2019.pdf
- ⁶ Mäkinen, J. (toim.). Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. KIHU.
- ⁷ Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittäminen kunnissa. Selvitys nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. SmartSportin julkaisuja 2020:1.